

Linde

Ecologisch werkprotocol

Aan GEM
Van 5.12e 5.12e & 5.12e
Betreft Inrichten compensatie Bloemendalerpolder
Datum 9 april 2018

Voor het project Bloemendalerpolder is Els & Linde benadert om de ecologische begeleiding uit te voeren. Het voorliggende document betreft een ecologisch werkprotocol ten behoeve van het inrichten van het compensatiegebied voor de strikt beschermde dieren en de algemeen beschermde dieren (de zogenoemde zorgplicht). In de waterpartijen en in het landhabitat kan de aanwezigheid van beschermde amfibieën en andere soorten niet worden uitgesloten. Bekend is dat de beide amfibieën (rugstreeppad en heikikker) op het land overwinteren. In de waterpartijen kunnen eveneens platte schijfhoren, bastaardkikkers, vissen en andere organismen voorkomen. Verder zijn marters, muizen, insecten en ringslangen mogelijk aanwezig. Voor de inrichting van het compensatiegebied is een ontheffing van de Wet natuurbescherming verkregen.

In het ecologisch werkprotocol wordt een korte schets gegeven van de aanwezige en te verwachten beschermde soorten. Vervolgens worden eerst enkele algemene voorwaarden benoemd. Aan het eind van het document wordt ingegaan op enkele specifieke onderdelen.

Heikikker & rugstreeppad

De heikikker is bekend binnen de Bloemendalerpolder. De soort komt in lage dichtheden verspreid voor binnen de gehele polder. De werkzaamheden zijn gericht op het verbeteren van het habitat binnen het compensatiegebied. Er worden op verschillende plekken moeras of bos gestimuleerd of plas-dras situaties ontwikkeld. De heikikker is een weinig mobiele honkvaste soort. Om effecten te voorkomen moet zorgvuldig worden gewerkt en is begeleiding van een ecoloog nodig. Op de locaties waar wordt gewerkt mogen geen heikikkers aanwezig zijn. De kwetsbare periode van de heikikker is: voortplantingsperiode: maart tot en met juli & winterrustperiode: oktober tot en met februari.

De rugstreeppad is bekend uit de Bloemendalerpolder. De voortplanting vindt plaats in ondiep water, de rugstreeppad is een slechte zwemmer. De overwintering vindt plaats ingegraven in mul zand of onder allerlei materiaal op vorstvrije plekken. Doordat er in de Bloemendalerpolder wordt voorbelast met zand worden delen van de Bloemendalerpolder zeer aantrekkelijk als overwinteringsplek. De kwetsbare periode van de rugstreeppad is: voortplantingsperiode: april tot en met juli & winterrustperiode: oktober tot en met maart.

Andere grond- of watergebonden dieren

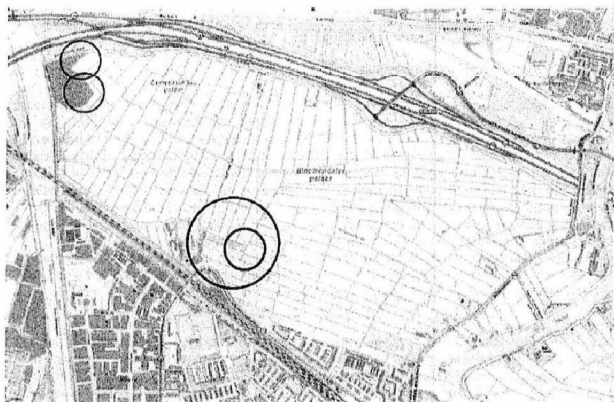
De platte schijfhoren komt voor binnen de Bloemendalerpolder. Voor de platte schijfhoren geldt dat deze in vegetatierijke sloten voorkomt. Jagende ringslangen kunnen ook worden verwacht. De kwetsbare periode is november-juli. Verder zijn op verschillende delen van de polder marters te verwachten. In de weilanden zullen woelmuizen, spitsmuizen en ware muizen voorkomen. In de watergangen zijn vissen aanwezig. Verder worden insecten verwacht. Uiteraard worden al deze dieren ook in veiligheid gebracht. Het werkprotocol gaat uit van het dusdanig werken dat er geen of zo min mogelijk effect ontstaat op de omvang van de populatie.

Bulzerd, Havik en ransuil

In de Bloemendalerpolder zijn nesten c.q. broedhabitats aangetroffen van drie vogels waarvan het nest het gehele jaar is beschermd. De nesten blijven behouden en op termijn komen er veel meer

Bijlage: 2

geschikte plekken voor broedende of roestende vogels. Bij de werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de verstoringafstand van de broedvogels. Voor de Buizerd en de Havik is dat een 125 meter, in de periode maart tot en met augustus. Voor de Ransuil is dat 300 meter in de periode maart tot en met september. Tijdens die perioden mag er binnen de genoemde afstanden geen werk worden uitgevoerd dat verstorend is voor de vogels. Op de kaart zijn de globale afstanden ingetekend (rood is havik, buizerd & blauw is ransuil).

Kwetsbare perioden

Voor de verschillende soorten geldt een kwetsbare periode waarbinnen niet of onder voorwaarden gewerkt kan worden. In de tabel zijn de kwetsbare perioden samengevat.

Soort	kwetsbare periode
heikikker	januari-juli & oktober-december
rugstreeppad	januari-juli & oktober-december
platte schijfhoren	januari-augustus & november-december
buizerd	maart-augustus
havik	maart-augustus
ransuil	maart-september
ringslang	januari-juli & november-december
wezel	februari-mei
hermelijn	februari-mei

Algemene maatregelen en voorschriften

1. Het meest recente ecologisch werkprotocol (9 april 2018) en de ontheffing RUD17.222616 met bijlagen, zijn altijd op het werk aanwezig en moet aan het bevoegd gezag getoond kunnen worden;
2. Voor de werkzaamheden wordt conform de ontheffing een logboek bijgehouden dat eveneens op verzoek aan het bevoegd gezag kan worden getoond;
3. De achterliggende rapporten zijn eveneens altijd op het werk aanwezig en moeten aan het bevoegd gezag getoond kunnen worden;
4. De werkzaamheden worden onder begeleiding van een ecooloog uitgevoerd. De uitgevoerde werkzaamheden worden vastgelegd op perceelniveau;
5. De uitvoerder is verantwoordelijk voor het correct uitvoeren van de voorschriften uit het ecologisch werkprotocol;
6. De algemene zorgplicht uit de Wet natuurbescherming dient in acht te worden genomen. Medewerkers en derden die werken binnen het project worden actief voorgelicht over de inhoud van het werkprotocol en het handhaven van de zorgplicht;
7. Voorafgaande aan de start van de inrichting van het compensatiegebied wordt de ecooloog geïnformeerd over de startdatum. Bij de startdatum wordt rekening gehouden met voldoende tijd om de noodzakelijke voorbereidingen te (laten) uitvoeren; Uiterlijk één week voorafgaand aan de werkzaamheden wordt het bevoegd gezag, via het elektronische formulier of via **§ 1.2e**, geïnformeerd over de start werkzaamheden, een en ander conform de ontheffing;
8. Voor afwijkingen van het werkprotocol of de ontheffing c.q. niet-verwachten gebeurtenissen, dient direct contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag (**§ 1.2e**), met de ecooloog (**§ 1.2e** **§ 1.2e**) (**§ 1.2e**) of tijdens afwezigheid van de heer (**§ 1.2e**) met **§ 1.2e** met **§ 1.2e** (**§ 1.2e**) en met de opdrachtgever. De ecooloog kan een werk schriftelijk 'vrijgeven'. Dit document wordt toegevoegd aan de documenten die bij het project horen en overhandigd aan de opdrachtgever.
9. Calamiteiten worden door de uitvoerder per omgaand doorgegeven aan het bevoegd gezag, de opdrachtgever en zo nodig de ecooloog.

Algemene zorgplicht

Voor de werkzaamheden dient de algemene zorgplicht uit de Wet natuurbescherming in acht te worden genomen.

1. Iedereen die werkt binnen het project wordt geïnformeerd en geïnstrueerd over het werkprotocol en de algemene zorgplicht.
2. Voorafgaande aan de werkzaamheden worden - in het kader van de zorgplicht - alle waterpartijen die gedempt, vergraven of verbreed worden, door de ecooloog gecontroleerd op beschermde planten, vissen en amfibieën. Zo nodig worden deze door de ecooloog verplaatst naar een veilige locatie. Deze werkzaamheden worden gedocumenteerd en toegevoegd aan het logboek.

Arbeidshygiëne en onderzoekshygiëne

De hierna beschreven handelingen zijn van toepassing als er gewerkt wordt aan een oever of een watergang waar nog geen dieren zijn afgevangen en die daardoor nog niet is vrijgegeven door de ecooloog (defacto geldt waarschijnlijk voor alle waterpartijen die gebaggerd worden of waar de platte schijfhoren wordt afgevangen).

- Als uw handen in contact komen met water of met amfibieën moeten wegwerphandschoenen (poederloos) worden gedragen. Nitril handschoenen (Eco Nitrile FF 250) worden aangeraden vanwege het afdoend effect op Bd en Bsal. Neem ook desinfecterende handgel (ongeparfumeerd) mee.
- Alle materialen die tussen verschillende locaties gebruikt worden, moeten worden gedesinfecteerd.
- Als u het water in bent gelopen, of contact hebt gemaakt met het water (of modder), moeten schoenen/laarzen/waadpak worden gedesinfecteerd.
- Parkeer uw auto iets verderop op een verhard pad en niet op (zachte modderige) vegetatie.

- Dode en/of zieke amfibieën zijn 'high risk'. Hanteer ze enkel met handschoenen, rapporteer zieke dieren en neem dode dieren mee (in dubbele plastic zak). Neem bij het aantreffen van dode salamanders direct contact op met RAVON en meld ook vondsten van ziek uitziende dieren 5.12e@ravon.nl of [5.12e.ravon.nl](https://www.5.12e.ravon.nl).

Reinigen en desinfecteren

- Borstel plantenresten, modderkluiten, etc. af.
- Spoel met water. Water uit een poel of vijver is prima. Zorg dat de materialen zo schoon mogelijk zijn.
- Desinfecteer materialen op onderstaande manier, op ruime afstand van het oppervlaktewater en probeer geen, of zo min mogelijk residu in het milieu te laten komen. Gebruik bijvoorbeeld een emmer of bak om in te desinfecteren en voer de oplossing thuis op de voorgeschreven manier af.
- Gebruik bij voorkeur 2 (of meer) sets materialen, zodat er geen chemicaliën gebruikt hoeven te worden in het veld.
 - Gebruik bij voorkeur Virkon S (1% oplossing). Andere effectieve middelen zijn bleek (minimaal 1,6% natriumhypochloriet), Nolvasan (0,75% oplossing) en 70% ethanol of spiritus (85% ethanol). Gebruik altijd verse oplossingen.
 - Plaats de materialen in de oplossing of sproei de oplossing over de materialen. Laat de oplossing minimaal 5 minuten inwerken.
 - Spoel de materialen na desinfectie goed na met schoon (leiding)water.
 - Bent u niet in staat om uw materialen op de locatie schoon te maken, neem deze dan mee, van elkaar gescheiden in plastic zakken en doe het thuis.
- Was uw handen met een desinfectans en/of desinfecteer uw handen met een ongeparfumeerde desinfecterende handgel, verkrijgbaar bij vrijwel alle supermarkten en drogisten.

Tijdsplanning

1. De noodzakelijke compensatie die voortvloeit uit de werkzaamheden zijn voorafgaand aan de werkzaamheden in voldoende mate gerealiseerd. Voor de gehele polder wordt gewerkt aan een concrete invulling van de compensatie. De compensatie moet voorafgaande aan de werkzaamheden t.b.v. woningbouw worden uitgevoerd. Delen van het toekomstige compensatiegebied is functioneel beschikbaar voordat gestart wordt met voorbelasten van deelgebieden.
2. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden binnen een fase wordt gecontroleerd of alle beschikbare gegevens aanwezig en up-to-date zijn. Met name voor broedvogels kan een update noodzakelijk zijn.

Vorbereiding

De voorschriften uit dit hoofdstuk moeten worden uitgevoerd voordat de werkzaamheden starten. De volgorde van werken in dit hoofdstuk zijn dwingend van aard.

1. In de planning wordt rekening gehouden met de onwenselijkheid van het gebruik van kunstlicht.
2. Bij de planning van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de broedtijd van de vogels (globaal maart tot en met augustus), tijdens de broedtijd mogen vogels niet verstoord worden – de werkzaamheden dienen buiten de broedtijd te starten. Voor werkzaamheden tijdens de broedtijd wordt een gebied vooraf gecontroleerd door een ecoloog.
3. De opstelplaats van het materieel en de toegang tot het werk moet buiten de kwetsbare gebieden, en buiten het kerngebied en de verbindingzone, worden gesitueerd.
4. Voor de werkzaamheden wordt zo min mogelijk over het terrein gereden. Er wordt gebruik gemaakt van bestaande paden of vaste routes. Er wordt achteruit gewerkt.

Inrichten algemeen

De inrichting van het compensatiegebied bestaat uit twee delen: een kerngebied (D2 en D3) waarbinnen geen recreatieve voorzieningen komen en een verbindingzone (D1) waarbinnen natuurgerichte recreatie wordt gefaciliteerd. Het kerngebied en de verbindingzone zijn de basis voor het behoud van de heikikker en andere beschermde soorten. Voor de inrichting wordt verwezen naar

het inrichtingsplan kerngebied. De inrichting bestaat uit delen waar rietmoeras wordt gestimuleerd, delen waar moerasbos wordt gestimuleerd en uit vochtige tot natte graslanden.

1. Het kerngebied wordt aangelegd c.q. ingericht in 2018;
2. De verbindingzone wordt aangelegd c.q. ingericht in 2019;
3. De eventueel noodzakelijke infrastructurele maatregelen die binnen het compensatiegebied liggen worden uitgevoerd voordat de inrichting wordt gestart;
4. Bij de inrichting van het compensatiegebied wordt achteruit gewerkt, er wordt niet meer door ingerichte delen van het compensatiegebied gereden. Er wordt gebruik gemaakt van bestaande paden of vaste rijroutes;
5. In het compensatiegebied wordt tien poelen gegraven op een zonnige plek. Deze poelen dienen tevens als bron voor de translocatie. De locatie van de poelen wordt in het veld in overleg met de ecoloog bepaald. De poel heeft een noordoever met een helling van 1:10 of 1:5, de oppervlakte van de poel is 50 m², de maximale diepte is 1 meter. Aan de noordzijde van de poel wordt een hogere vegetatie gestimuleerd (hoge kruiden en struweel). Na een geslaagde translocatie kan de poel verlanden;

Inrichten werkzaamheden en volgorde

1. De werkzaamheden worden in twee fasen uitgevoerd, de eerste fase betreft het droge deel van het werk (uitvoering mei-juni) en het tweede betreft het natte deel (uitvoering september);
2. Alle werkzaamheden worden uitgevoerd met begeleiding van een ecoloog;
3. Tijdens de werkzaamheden mogen geen watergangen droogvallen.

Werkzaamheden op het droge

1. Voorafgaand aan de werkzaamheden op het droge wordt dat deel van het perceel waarop grondverzet wordt uitgevoerd afgezet met linten;
2. Uitsluitend binnen dat perceel wordt het gras zo kort mogelijk gemaaid en geoogst;
3. Op strategische plekken wordt binnen binnen het gemaaid deel tapijttegels of ander plaatmateriaal neergelegd. De maximale afstand tussen de tapijttegels is 25 meter;
4. De tapijttegels worden gecontroleerd op schullende dieren. De dieren worden uitgezet in een niet gemaaid deel;
5. Nadat er geen schullende dieren meer worden aangetroffen wordt het grondverzet uitgevoerd.

Werkzaamheden in het natte

1. Nieuwe watergangen, c.q. waterpartijen worden eerst op het droge gegraven. Pas na afronding van het werk wordt een verbinding gemaakt met een bestaande watergang;
2. Bij werkzaamheden in het natte worden de waterplanten en het oppervlakkige bodemslib op de delen waar wordt gewerkt overgezet naar een nieuwe waterpartij.

Vastleggen gegevens

Ten behoeve van een goede monitoring is het van belang dat er op een correcte wijze wordt vastgelegd wat er is uitgevoerd. Per perceel wordt vastgelegd (in schrift, op kaart en met foto's):

- wat de uitgangssituatie is, korte beschrijving van de vegetatie;
- het aantal dieren dat wordt aangetroffen onder de tapijttegels;
- locatie, de diepte en de omvang van het grondverzet;
- locatie en omvang van de poelen;
- datum van de werkzaamheden

Beheer

Vanaf april 2017 wordt het gebied beheerd alsof het is ingericht als kerngebied. Dat betekent concreet:

- er wordt geen mest uitgereden over het land;
- de waterpartijen vallen buiten de schouw en worden niet geschoond;

- er vindt geen beweiding plaats, begrazing is wel mogelijk, en;
- het maai-beheer is extensief, eenmaal per jaar na 15 juni met afvoer van het hooi c.q. het maaisel, minstens 20% van het hooiland wordt niet gemaaid;
- de ecoloog kan aangeven dat een tweede maaironde in augustus nodig c.q. mogelijk is, en;
- er worden machines gebruikt waarmee de druk op de bodem wordt beperkt, en de machines hebben profielloze of profielarme arme banden.

Ten behoeve van de monitoring worden de volgende gegevens vastgelegd per perceel:

- datum van maaien;
- locatie van de stroken die niet gemaaid worden;
- datum van inzet grazers (aantal, soort);

Monitoring

1. De ontwikkeling en herstel van de populatie van de heikikker en platte schijfhoren wordt conform de ontheffing opgenomen in een monitoring. Aanvullend wordt de monitoring uitgebreid met de ontwikkeling van de vegetatie en libellen. De monitoring wordt gedurende de vergunningsperiode uitgevoerd. Ten behoeve van de monitoring wordt een monitoringsplan opgesteld en ter beoordeling naar het bevoegd gezag gestuurd;
2. 2018 geldt als het eerste jaar waarin genoemde monitoring wordt uitgevoerd;
3. Jaarlijks wordt voor 1 maart van het opvolgende jaar een rapportage ter beoordeling toegestuurd aan het bevoegd gezag;
4. De resultaten van de monitoring kunnen leiden tot extra maatregelen;
5. De locaties van de monitoring liggen:
 - binnen het compensatiegebied D1 – D3;
 - op die locaties waar de eiklonen van de heikikker zijn uitgezet;
5. In de monitoring wordt vastgelegd:
 - de uitgevoerde werkzaamheden;
 - geplande werkzaamheden;
 - het uitgevoerde beheer;
 - de resultaten voor draagkracht van het compensatiegebied;
 - de ontwikkelingen voor fauna en vegetatie.

Overzetten heikikker

Onderdeel van de ontheffing en noodzakelijk voor het stimuleren van de metapopulatie is het overzetten van de heikikker naar delen van het compensatiegebied waar deze (nog) niet voorkomt. Het overzetten van de heikikker wordt uitgevoerd door de dieren die worden afgevangen en door verzamelde eiklonen naar de nieuwe gebieden te brengen. De overzetactie(s) word(t)en uitgevoerd nadat de gebieden in de waterlandtak zijn opgeleverd en geschikt habitat vormen. Er worden in totaal drie plekken gekozen waarheen dieren c.q. eiklonen worden overgezet.

Ten behoeve van de monitoring worden de volgende gegevens vastgelegd in het logboek:

- datum van overzetten, aantal dieren en aantal eiklonen;
- locatie van overzetten;
- ontwikkeling van de populatie ter plekke van de overzetlocatie.
- aansluitend op het overzetten van eiklonen wordt de metamorfose gevolgd, het resultaat wordt in het monitoringsrapport opgenomen.

In artikel 18 van de ontheffing staan voorwaarden waaraan het rapen, onder zich hebben, vervoeren en uitzetten van de eiklonen moet voldoen deze zijn:

- a. ten behoeve van het stimuleren van de metapopulatie;
- b. door deskundigen op het gebied van de heikikker;
- c. bij watertemperaturen tussen de 10 en 25 °C;
- d. naar gebieden die naar het oordeel van deskundigen op het gebied van de heikikker geschikt zijn over een functioneel habitat voor deze soort.